עין משפט נר מצוה

כח א ב ג מיי' פ"ה מהל' שבועות הל' ח והל' ט סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלח סעיף ט:
כט ד מיי' שם הל' ח:
ל ה מיי' פ"ד שם הלכה ג סמג שם:
לא ו מיי' שם הל' ו:
לב ז מיי' שם הל' ה:
לג ח מיי' שם הל' ז:
לד ט מיי' שם הל' ה:
לה י מיי' שם הל' ח:
לו כ מיי' פ"ה מהל' שבועות הל' ה סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלח סעיף ג:
לז ל מיי' שם הל' ה:
לח מ טוש"ע שם ס"ז:
לט נ מיי' פ"ד שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף כ:

◆

מוסף רש"י

בין הוא ובין חבירו לא מעל. בין אמר סתם בין אמר עלי לא מעל בין הוא ובין חבירו, אע"פ שאמר הקדש, כיון דאמר נמי קונם אין מעילה בקונמות (נדרים לה.). **שבועה שלא אוכל ואכל נבילות כו'.** ראה רש"י ומוסף רש"י לעיל כא:.

גמרא

וחכמים אומרים בין הוא ובין חבירו לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות איפוך אחד זה ואחד זה לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות דברי רבי מאיר וחכמים אומרים הוא מעל וחבירו לא מעל אי הכי רבי מאיר אומר קונמות כשבועות אלא קונמות אצטרופי הוא דלא מצטרפי הא מעילה אית בהו והאמר ר' מאיר אין מעילה בקונמות כלל לדבריהן דרבנן קאמר להו לדידי אין מעילה בקונמות כלל לדידכו אודו לי מיהת דקונמות כשבועות ורבנן שבועות איכא דרב פנחס קונמות ליכא דרב פנחס [א]אמר רבא [א]שבועה שלא אוכל ואכל עפר פטור [ב]בעי רבא שבועה שלא אוכל עפר בכמה כיון דאמר שלא אוכל דעתיה אכזית או דלמא כיון דלאו מידי דאכלי אינשי הוא בכל שהוא [ג]תיקו: בעי רבא שבועה שלא אוכל חרצן בכמה כיון דמתאכיל על ידי תערובת דעתיה אכזית או דלמא כיון דלא בעיניה אכלי ליה אינשי דעתיה אמשהו [ג]תיקו בעי רב אשי נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה דכיון דכזית איסורא דאורייתא הוא כי קא משתבע אהתירא קא משתבע ודעתיה אמשהו או דלמא כיון דאמר שלא אוכל דעתיה אכזית תא שמע [ד]שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים חייב ור' שמעון פוטר והוינן בה [ה]אמאי חייב מושבע ועומד מהר סיני הוא [ו]רב ושמואל ור' יוחנן דאמרי בכולל דברים המותרין עם דברים האסורין וריש לקיש אמר אי אתה מוצא אלא אי במפרש חצי שיעור ואליבא דרבנן אי בסתם ואליבא דרבי עקיבא דאמר אדם אוסר עצמו בכל שהוא והא נבילה דמושבע ועומד מהר סיני הוא דכי חרצן לגבי נזיר דמיא וטעמא דפריש הא לא פריש [י]דעתיה אכזית שמע מינה אלא תפשוט דבעי רבא שבועה שלא אוכל עפר בכמה תפשוט דעד דאיכא כזית דהא נבילה כעפר דמיא וטעמא דפריש הא לא פריש דעתיה אכזית לא עפר לאו בר אכילה הוא כלל נבילה בת אכילה ואריא הוא דרביע עילווה:

מתני' [ה]שבועה שלא אוכל ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת [ו]שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה חייב שתים [ז]שבועה שלא אוכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין אינו חייב אלא אחת [ח]שבועה שלא אוכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין ואכל חייב על כל אחת ואחת [ט]שבועה שלא אשתה ושתה משקין הרבה אינו חייב אלא אחת [י]שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש ושתה חייב על כל אחת ואחת [כ]שבועה שלא אוכל ואכל אוכלין שאינן ראוין לאכילה ושתה משקין שאינן ראוין לשתיה פטור [ל]שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים חייב ור' שמעון [ל]פוטר [מ]אמר [ז]קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום והוא אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים הרי אשתו אסורה:

גמ' אמר רבי חייא בר אבין אמר שמואל שבועה שלא אוכל ושתה חייב [נ]איבעית אימא סברא ואיבעית אימא קרא איבעית אימא סברא דאמר ליה איניש לחבריה נטעום מידי ועיילי ואכלי ושתו ואיבעית אימא קרא [ג]שתיה בכלל אכילה [י]דאמר ריש לקיש מנין לשתיה שהיא בכלל אכילה שנאמר [א]ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך ותירושך

ותירוש

רש"י

ואכל עפר פטור. דלאו בר אכילה היא: **ע"י תערובת.** עם הענבים: **דעתו אמשהו.** את"ל עפר במשהו: **נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה.** אם תמצא לומר בשאר כל אדם בכזית נזיר מאי מי אמרינן כיון דכזית אסור עליה ויודע הוא שאין שבועה חלה עליו: **כי אשתבע אהיתירא אשתבע.** על פחות מכזית שלא היה מושבע עליו מסיני: **דעתיה אכוית.** ואין כאן שבועה: **אי אתה מוצא.** שיתחייב אא"כ נאסר בשבועתו כחצי שיעור שאינו מושבע עליו מסיני והיכי משכחת לה אי במפרש ואליבא דרבנן אי בסתם לר' עקיבא: **והא נבילה.** דכי חרצן לנזיר דמיא וקאמר ריש לקיש דאי אתה מוצא אליבא דרבנן אלא במפרש ולא אמרי' אפילו בסתם נמי דעתיה אמשהו דכי אשתבע אהיתירא אשתבע: **דכעפר דמיא.** דלא חזיא לאכילה לישראל: **נבילה בת אכילה היא.** ושייך בה שיעורא: **דרביע עליה.** דרבוץ עליה אריא אזהרת המקום: **מתני' שבועה שלא אוכל ואכל ושתה.** אע"ג דשתיה בכלל שבועה של אכילה כדאמר בגמרא אינו חייב אלא אחת דהוה ליה כאכל ואכל בהעלם אחד: **שלא אוכל ושלא אשתה.** הוו להו שתי שבועות. ובגמרא [כג.] פריך הויא לה שבועה על שבועה: **שבועה שלא אוכל פת חטין פת שעורין כו'.** דכיון דפריש אדעתא דמיכל שבועה אכל חדא וחדא באנפי נפשיה קאמר. ובגמרא [שם] פריך דלמא האי דפריש להו אדעתא למיפטר ממינא אחרינא דאי אמר שלא אוכל סתם הוה נאסר בכל המינים ולעולם חד שבועה היא: **ואכל נבילות כו' חייב.** דלאוין הן לאכילה ואריא הוא דרביע עלייהו: **ור"ש פוטר.** דמושבע ועומד הוא עליהן: **אשתו אסורה.** שהרי אכל אוכלין. ואפי' לר"ש דפטר בקמייתא טעמא לאו משום דלאו בני אכילה אלא לפי שאין שבועה חלה על דבר מצוה כדלקמן [מ.]: **גמ'** ודלמא

תוספות

וחכמים אומרים בין הוא בין חבירו לא מעל כו'. משמע דכ"ע מודו בקונמות דאין להן פדיון דאפי' רבי מאיר דאמר יש מעילה בקונמות מודה דאין לו פדיון והקשה הר' יצחק בן רבינו מאיר דבריש האשה רבה (יבמות פח. ושם) אמר אי קסבר יש מעילה בקונמות משום דבידו לפדותו הוא ותירץ ר"ת דקונמות דאסר אכ"ע יש להן פדיון לר"מ כיון דדמיא להקדש מדע מדנקט ככר זו עלי הקדש וא"ת וניפלוג בקונם גופיה וי"ל דאה"נ ובקונם גופיה מפליג ורישא נמי איירי בקונם וככר זו הקדש היינו כהקדש דהא לר"מ לא שני ליה בין קרבן לכקרבן בין איסרא לכאיסרא כדאיתא בספ"ק דנדרים (דף יג.) ה"ה בין הקדש לכהקדש כיון דדעתיה אקונם א"נ איירי בפירש בהדיא כהקדש ואיידי דנקט בסיפא ככר זו עלי הקדש דלא איצטריך לפרש כהקדש כיון דאמר עלי תנא נמי רישא ככר זו הקדש וחכמים דאמרי בין הוא בין חבירו לא מעל פליגי נמי ארישא וברוב ספרים גרס בר"פ אין בין המודר (שם לה.) בין כך ובין כך לא מעל וליכא ספרים דגרסי אחד זה ואחד זה לא מעל וגרסי נמי התם ברישא קונם ככר זו הקדש: **נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן.** איידי דקאי בחרצן נקט חרצן וה"ה דמצי למיבעי בחלב ונבילה בכל אדם אבל אין לפרש דנקט חרצן משום דאית בה תרתי שמושבע ועומד ולא אכלי ליה בעיניה ואיכא למימר טפי דדעתיה אכל שהוא דהא מנבילה וטריפה פשיט ליה: **אהתירא קמשתבע.** אפילו לרבי יוחנן דאמר (יומא דף עג:) חצי שיעור אסור מן התורה אתיא בעיא דרב אשי דמסתמא כר' יוחנן סבירא ליה דקיימא לן כוותיה והיינו טעמא דכיון דליכא אלא איסורא בעלמא לא חשיב ליה מושבע ועומד א"נ לרבי יוחנן נפרש אהיתירא קמשתבע כגון ליהנות שלא כדרך הנאתו דקיימא לן (פסחים דף כד:) כל איסורים שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנאתן ואפילו איסור בעלמא ליכא מדאורייתא אלא מדרבנן: **תא** ונטעום מידי ואולי ואכלי ושתו. ואי שתיה לאו בכלל אכילה הוא היה להן להזכיר גם השתיה ולפי הספרים דל"ג אלא אזלי ושתו ניחא טפי וא"ת מה ענין טעימה אצל אכילה ויש לומר שמא בלשונם הוו קרו לאכילה טעימה: **איבעית אימא קרא כו'.** בספ"ק דקדושין (דף לה:) גבי כל שישנו בהשחתה אמר הכי וכן בכמה מקומות ותימה כיון דאיכא סברא ל"ל קרא דהכי פריך בפ"ב דכתובות (דף כב.) גבי הא דאמר רב הונא מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר למה לי קרא סברא הוא הוא אסרה הוא שרי לה ויש לחלק דיש דברים שאין הסברא פשוטה כל כך וצריך הפסוק להשמיעונו הסברא:

והא

מסורת הש"ס

א) [לקמן כד.], ב) [לעיל עמוד א' ע"ש], ג) יומא עג:, ד) לעיל כא: לקמן כג:, ה) רש"ל רב ושמואל דאמרי תרוייהו, ו) [לקמן כג.], ז) [לעיל כא: לקמן כג: יומא עג:], ח) [לקמן כד.], ט) [כריתות ד: וש"נ], י) יומא עו.

◆

תורה אור השלם

א. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים: דברים יד כג

◆

רבינו חננאל

וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה לא מעל שאין מעילה בקונמות. ופרקינן איפוך ואימא ר' מאיר אומר אחד זה ואחד זה לא מעל כו': אמר רבא שבועה שלא אוכל ואכל עפר פטור: בעי (רבה) [רבא] שבועה שלא אוכל עפר בכמה כו'. ותוב הוי בעי שבועה שלא אוכל חרצן בכמה ועלו תרוייהו בתיקו: בעי רב אשי נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה. כיון דכזית מושבע מהר סיני הוא דכתיב מחרצנים ועד זג דעתיה אמשהו. או דלמא כיון דאדכר אכילה דעתיה אכזית: ת"ש שבועה שלא אוכל ואכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים חייב בשבועתו. והוינן בה אמאי חייב מושבע מהר סיני הוא ואין שבועה חלה על שבועה. ואוקמה ר"ל לקיש במפרש חצי שיעור כלומר נשבע שלא יאכל נבלה חצי שיעור שחייב לרבנן וכ"ש לר"ע והא נבלה דמושבע עליה מהר סיני הוא. וטעמא דפריש חצי זית דהוא פחות מכשיעור הא לא פריש דעתיה אכזית. ש"מ לא מיחייב נזיר שנשבע בחרצן אלא בכזית ש"מ. אי הכי תפשוט הא דבעי רבא עפר בכמה תפשוט עד דאיכא כזית דהא נבלה כמו עפר הוא. וטעמא דפריש חצי זית הא לא פריש הא אמרת דעתיה אכזית. ודחי לא דמי לנבלה דנבלה בת אכילה היא. ואריא הוא דרביע עליה כלומר ארי רובץ עליה ואין כח לאדם לאכול ממנה. אבל עפר לאו בר אכילה הוא כלל: מתני' שבועה שלא אוכל ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת כו'. א"ר חייא בר אבין אמר שמואל שבועה שלא אוכל ושתה חייב. איבעי תימא סברא כו' איבעי תימא קרא דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך וגו'